

SJEĆANJA LADISLAVA LIONA

Rodjen sam u Osijeku 1914. g. Do drugog svjetskog rata živjeo sam u Vinkovcima, gdje sam bio trgovac sirovom kožom. Uhapsili su me u noći između 20. i 21. aprila 1942. sa familijom, koja se sastojala od oca Sandora, majke Katarine, supruge Matilde, dve i po godine starog sina Zdenka. Supruga mi je bila noseća sa drugim djetetom. Zatim su bile tri sestre djevojke i tri brata: Leopold /30/, Maks /27/ i Josip /21/. Stric Franjo je imao tri sina: Leona Šimu, Dragu i Slavka.

Uhapšen sam, kao Jevrejin skupa sa hiljadu drugih Jevreja i Srba iz okoline Vinkovaca, od ustaških vlasti. Ukrcali su nas istog dana u vagone za marvu i odvezli do Okučana, a zatim u St. Gradišku. U tom logoru smo odmah bili odvojeni od žena i male djece.

U tom logoru je tada bio logornik Špiler, veoma zao zatočenik - slobodnjak. Bili su me odmah odredili da budem grobar, čemu sam se usprotivio i jedva sam uspjelo da to ne budem. Nakon tri nedelje poslali su i mene pod stražom u Feričance na jedno poljoprivredno dobro pravoslavnih popova. Sa mnom su bili otac Šandor, tri brata i sestra Sara /Saveta/. Ondje smo bili preko ljeta sve do jeseni. Radili smo kao ratari. Kada su partizani izvršili jedan prepad na to poljoprivredno dobro u septembru 1942, bili smo svi prebačeni u logor Jasenovac C, gdje sam ostao samo dva dana. Izvukli su me odatle logornik Viner i Rafo Maestro ubjedivši ustaše da sam bio "dobar poljoprivredni radnik" u Feričancima. Tako su isto izbacili oca i braću. Odredili su da budemo kočijaši u Ekonomiji. Prevozili smo iz poljoprivrednog dobra u Ekonomiju Jasenovac žito i sijeno pod ustaškom stražom.

U Ekonomiji sam bio u Lonji kod Crkvenog boka nekoliko mjeseci, sve do mog oslobođenja, tj. kada sam pobjegao. U Lonji je onda bilo oko sto pedeset žena i nas pet muškaraca. Svi su ostali bili pobijeni osim četiri pravoslavca i jednog katolika iz sela Nijemci kod Sida. Mene su također bili prozvali "Carugom", jer sam bio dobar kočijaš. Logornik Ante Perić mi je govorio, da ću biti njegov "paradni kočijaš", pa je i konje, koje sam dobro hranio i timario, zvao čaruge. Njega sam jednom vozio

u zaprežnim seoskim kolima sa dva bureta rakije. Htjeo je i sam da kidne i bili smo stigli do iza Zagreba. Onda smo skupa sa jednim ustaškim stražarom u kolima čuli, da su pali Sl. Brod i Bos. Gradiška, pa smo se dogovorili da bježimo. Zatočenik katolik iz Nijemaca nas je najviše nagovarao, ali mu mi nismo mogli vjerovati, jer su njega naročito ustaše voljele i čuvala od težih poslova. Zvali smo ga Steva. On je kasnije bio predsjednik Mjesnog odbora NOP u opštini Nijemci. Konačno smo se ipak dogovorili, da prvom prilikom pobjegnemo od stražara. Na znak: "Hajdemo jesti" trebalo je, da svi složno napadnemo stražara i da bježimo i to noću kada su i partizani davali znakove raketama. Takva prilika se skoro i ukazala. Trojica su uspjela pobjeći, a ostala trojica među kojima i ja ostarosmo u kolima. Lozinka je bila pogrešno data. Umjesto: "Hajdemo jesti" - neko je rekao: "Hajdemo piti", pa su trojica skočila, a ostala trojica nisu. Ustaše su za njima zapucale, ali su oni ipak pobjegli. Zbog toga je logornik Perić pobio stražare. Katolik Steva nas je opet kuražio i nagovarao da bježimo i spasimo glave, za što se brzo pružila i dobra prilika. Partizani su se odjednom pojavili i Perić je na konju pobjegao. Stražar je također s njim nestao, pa smo mi sa kolima prešli partizanima, Petoj crnogorskoj brigadi. Predali smo im odmah dobre konje, a nama su za kola dali jednog čoravog konja i jednu mazgu, koja se jedva kretala, pa smo je na povratku poklonili u Okučanima. Sa čoravim konjem i kolima sam došao kući i javio se odmah Kotarskom NO, gdje su me kasnije odredili za trgovinu kožom.

Od moje familije su se spasila samo tri nećaka i jedna nećakinja, koji su kao djeca bili pobjegli prije nego što su nas odveli iz Sabirnog logora.

Za vrijeme logorovanja u Jasenovcu skoro svaki dan su ustaše na nastupima odvajale slabije i starije zatočenike i likvidirale ih. To je najviše ovisilo o sreći pojedinaca. Mnogi su se uspjeli spasiti samo zbog toga što su bili ustašama potrebni. Ustaše su htjele da nas iskoriste što su više mogle, pa da nas onda pobiju. Vidjeo sam i lično kako su mnoge ubijali, jer je naša štala bila blizu povremenih gubilišta. Kada su grobari braća Bararon, od kojih se jedan zvao Zumbul, a bio je, mislim, iz Zenice, pobjegla, onda su i mene ustaše užasno tukle, a morao sam nositi i teške lance na nogama po tri-četiri dana. Bio sam i u Zvonari u Jasenovcu, gdje su me mučili. Htjeli su da znaju kako su bjegunci mogli doći do mojih konja i pored čuvara ustaše, od koža su i pušku oteli. Onda sam zaista imao najveću sreću, da me nisu ubili.

Roditelji i ostala rodbina su stradali slično kao i mnogi drugi. Makso, srednji brat, bio je partizan - diverzant za miniranje cesta i željezničkih pruga, ali su ga uhvatili početkom 1944. godine. Dovukli su ga u Jasenovac C 3, gdje je i stradao. Vidio sam svojim očima kako

su i drugog brata mučili i ubili. Bilo je i drugih slučajeva mučenja i bježanja, kako se kome prilika ukazivala. Bilo bi previše dugo ako bi trebalo pričati sve što sam čuo o stradanju i mučenju mnogih meni poznatih logoraša. Pošto ja to nisam vidjeo svojim očima, ne bih htjeo o svim onim grozotama da pričam, pa ni da se prisjećam. Sigurno je to, da su najviše stradali Jevreji, koji su zbog toga po višem nalogu i hvatani, da bi bili likvidirani /kako je Hitler naredjivao svojim slugama: "Ausrotten"!/*

Najstrašnije je ipak to, što su njemačke vjerne sluge, ustaše, taj zadatak vršile i izvršile na najsvirepiji i sigurno bestijalniji način, nego sami nacisti, koji su kratkim putem, možda izvršavali naredjenja, dok su ustaše htjele da iskoriste sve šta su mogle od zatočenika prije nego što ga likvidiraju. To je upravo ono, što niko od nas preživjelih, mislim, neće i ne može da zaboravi.

U Jerušalajimu, 28.II 1972.

Ladislav Lion

* Ausrotten - istrebiti.